

Privatització de serveis públics i processos de municipalització

DOCUMENTS PER AL DEBAT

0. Índex

	pàgina
1. Introducció -----	3
2. Capitalisme, privatització dels serveis públics i moviments de defensa dels drets socials -----	4
Albert Noguera. Militant de la CUP de Sant Celoni i professor de Dret Constitucional a la Universitat d'Extremadura i a la Universitat Oberta de Catalunya	
3. L'aposta de la CUP per la municipalització -----	26
Jordi Berbis. Col·laborador de la CUP de Sabadell i membre del Seminari d'Economia Crítica Taifa	
4. En defensa del sector públic: aportacions des de Lleida -----	30
Assemblea de la CUP de Lleida	
5. Arenys de Munt construïnt nous espais de control democràtic. Cap a la gestió pública de l'aigua i el sanejament -----	44
Assemblea de la CUP d'Arenys de Munt	

1. Introducció

La CUP aposta per la municipalització i la lluita contra els processos de privatització

La Candidatura d'Unitat Popular va dur a terme, el passat dissabte dia 16 de juny, al centre d'entitats de Tàrraga, l'escola de formació sobre la municipalització dels serveis públics. Aquest llibret que tens a les mans és una conseqüència d'aquella jornada, un recull d'alguns dels materials i de les experiències que s'hi van presentar. Volem que serveixi no com un corpus teòric tancat sinó com una eina més per al debat.

Aquesta publicació (així com les jornades) s'emmarca dins de la campanya que s'està duent a terme a favor de les municipalitzacions (la recuperació de la gestió pública de serveis privatitzats) i en contra de les privatitzacions en diferents pobles i ciutats. La campanya ha donat els seus fruits, per exemple, en el cas d'Arenys de Munt amb la municipalització del servei d'aigües, que se suma al del servei de neteja de Celrà (ambdós amb alcaldia de la CUP), entre d'altres.

Des de la CUP defensem la promoció i l'impuls de la gestió pública dels serveis comuns. Entenem que la qualitat dels serveis que presta l'Administració té a veure amb la responsabilitat, la transparència i el compromís en la gestió pública, així com amb la garantia de la regularitat i continuïtat. Cal mantenir els serveis bàsics en mans públiques per tal d'assegurar que els criteris sota els quals es gestionaran seran els d'igualtat, universalitat en l'accés i vocació del servei a la ciutadania, i que no seran criteris merament mercantilistes o economicistes.

Darrerament, però, hi ha una ofensiva molt forta, no només en l'àmbit català o europeu sinó també en l'àmbit mundial, per poder posar en mans dels mercats (és a dir, d'aquells que controlen les grans empreses de gestió de serveis) algunes de les prestacions fonamentals que fins al moment sempre havien estat públics. Als Països Catalans això s'ha materialitzat, per exemple, en una recent legislació aprovada pel govern espanyol del PP (bàsicament el Reial decret 20/2011) que dificulta moltíssim la posada en marxa d'aquesta alternativa en l'àmbit local, ja que pràcticament impedeix dur a terme noves contractacions.

La CUP ja ha expressat el seu enèrgic rebuig a aquesta imposició de la dreta espanyola que, amb el suport de l'oligarquia catalana, està impedingint la gestió de models alternatius al neoliberal. Per això entenem que és prioritari impulsar debats sobre com podem gestar alternatives (i consolidar-les) a aquest nou intent d'alguns d'enriquir-se a costa dels drets més elementals de tots i totes.

2. Capitalisme, privatització dels serveis públics i moviments de defensa dels drets socials

Albert Noguera Fernández. Militant de la CUP de Sant Celoni i professor de Dret Constitucional a la Universitat d'Extremadura i a la Universitat Oberta de Catalunya

Introducció

Albert Noguera Fernández. Militant de la CUP de Sant Celoni i professor de Dret Constitucional a la Universitat d'Extremadura i a la Universitat Oberta de Catalunya

L'actual procés de privatització i desmantellament de les prestacions i dels serveis públics iniciat a la dècada dels anys 90 amb el Tractat de la UE (també conegut com a Tractat de Maastricht) que, a partir del crac financer de 2007, pateix una volta de rosca, ha implicat el sorgiment de múltiples moviments de defensa dels drets socials. Aquest treball, consta de dues parts:

Una primera part, on analitzaré els factors que han afavorit que el procés de privatització i desmantellament de les prestacions i els serveis socials públics s'estigui podent fer amb tanta rapidesa i facilitat a l'Estat espanyol i als Països Catalans, així com les conseqüències que aquest procés té per al nostre futur.

I, una segona part, on plantejaré, de manera crítica, alguns problemes sobre l'estratègia de lluita que, en l'actual context, estan seguint els moviments de defensa dels drets socials. Problemes que obliguen aquests moviments a redefinir-se, si volen tenir alguna possibilitat d'èxit.

1. Privatització dels serveis pública i transformació del concete utopia.

Quan parlem de sector públic, ens referim, normalment, a dos grans àmbits: el de les empreses públiques i el de les prestacions o dels serveis públics.

Si comparem l'evolució històrica del sector públic entre els països europeus i l'Estat espanyol, podem observar que es dona, entre aquests dos grups de països, el que anomeno una «doble trajectòria oposada» ideologicotemporal.

Si bé aquesta doble trajectòria es produeix tant en l'àmbit de l'empresa pública com en el de les prestacions i dels serveis públics, em detindré, a continuació, en el segon d'aquests àmbits, ja que tal superposició o contradicció historicotemporal és especialment important per poder entendre la facilitat amb què, des de la dècada dels anys 90, estem assistint al desmantellament dels serveis o de les prestacions socials a l'Estat espanyol.

1.1. La Constitució espanyola de 1978: la constitucionalització de la «crisi de l'estat social»

A què em refereixo quan dic que en l'àmbit de les prestacions o dels serveis socials públics es produeix, entre Europa i l'Estat espanyol, una «doble trajectòria oposada» de caràcter ideologicotemporal?

Amb l'aprovació de la Constitució espanyola de 1978 es varen introduir en el text constitucional, els principals elements normatius propis del que tots coneixem com un "Estat social": la clàusula d'estat social, la constitució econòmica, els drets socials, la regulació del treball, etc.

No obstant, pel moment històric en què s'aprova, la Constitució espanyola no va constitucionalitzar un estat social, en el sentit íntegre del terme, sinó que el que va fer va ser constitucionalitzar la «crisi de l'estat social». I explico què vull dir amb això.

Als països europeus, l'estat social sorgeix durant el període d'entreguerres i els anys posteriors a la segona Guerra Mundial (Constitució de la República de Weimer de 1919, d'Islàndia de 1944, de França de 1946 i 1958, d'Itàlia de 1947, d'Alemanya occidental de 1949, etc.) i té la seva època daurada durant les dècades dels anys 50, 60 i la primera dels 70. És amb la crisi mundial d'octubre de 1973, moment en què el model keynesià de creixement econòmic comença a donar mostres de debilitat, que l'estat social entra en crisi i s'inicia un nou període on el neoliberalisme esdevindrà la ideologia hegemònica.

A l'Estat espanyol, al contrari, durant les dècades dels anys 50, 60 i la primera dels 70, amb el franquisme existia un model de capitalisme salvatge, amb certes dosis de

paternalisme social per part de l'Estat però que res tenia a veure amb l'estat social. És el 1978, quan a la resta d'Europa l'estat social entra en crisi i és desplaçat pel neoliberalisme, que la Constitució espanyola constitucionalitzà l'estat social.

Aquesta superposició o contradicció historicotemporal va fer que, durant el procés d'elaboració de la Constitució espanyola, els «pares» del text es trobessin amb un problema o una tensió: per una banda, per aconseguir les reivindicacions o demandes de l'oposició d'esquerres al franquisme calia establir en la Constitució un model d'estat social. Però, per l'altra banda, el principal repte de l'Estat, després de la dictadura, era deixar enrere el model d'economia semiperifèrica i aïllada, pròpia del franquisme, i crear un nou model integrat i articulat a l'ordre i l'economia europea i mundial on, ara, la nova ideologia hegemònica en auge ja no era el constitucionalisme social sinó el neoliberalisme.

Això va fer que la Constitució espanyola constitucionalitzés un «estat social en crisi» o una «crisi de l'estat social». És a dir, que adoptés una posició intermèdia entre els dos elements en tensió, fet que implicava reconèixer l'estat social, però en una forma que no té res a veure amb la dels estats europeus de postguerra, sinó amb un estat social molt limitat, molt dèbil i amb uns nivells de protecció dels drets socials molt baixos.

En gaudir només de reconeixement, però no de protecció juridicoconstitucional, la implementació dels drets socials a l'Estat espanyol no constitueix cap obligació per als governs de torn; per això aquesta voluntat s'ha basat, durant els últims anys, en la mera voluntat política d'aquests governs i quan aquesta voluntat s'ha acabat, també s'ha acabat l'estat social.

Aquest és un fet que es pot veure, clarament, fent una simple anàlisi jurídica de la regulació que la Constitució espanyola fa dels drets socials o del treball. En posaré només un, entre els molts exemples que hi ha.

Si bé el text constitucional espanyol reconeix la majoria de drets socials, els atorga un tractament absolutament degradat. La Constitució defineix els drets civils i polítics com a tals, com a «drets», concretament els ubica dins de la secció «Derechos fundamentales y libertades públicas» (de l'art. 15 al 29); en canvi, a diferència de la resta de constitucions, quan es refereix als drets socials (sanitat, seguretat social, habitatge, accés a la cultura, etc.) no els qualifica com a «drets» sinó com a mers «principis», i els col·loca dins del capítol «Principios rectores de la política social y económica» (de l'art. 39 al 52).

El fet de reconèixer aquests últims ítems com a «no-drets» sinó com a mers «principis», fa que molts dels criteris i mecanismes de protecció jurídica propis dels drets, com el principi d'aplicació directa, el recurs d'empara, el recurs preferent i sumari, etc. no puguin utilitzar-se, a l'Estat espanyol, per a la protecció dels drets socials, ja que en ser «principis» es troben en una forta situació de desprotecció jurídica.

Així mateix, el caràcter limitat de l'estat social que reconeix el text constitucional espanyol, també es pot veure, si es fa una ullada als principals treballs comparats que, des de la ciència política, han classificat les diferents tipologies d'estat social. De manera sistemàtica, l'Estat espanyol ha estat exclòs de la majoria d'anàlisis comparades clàssiques que han diferenciat l'estat social en tres grans tipus (el model institucional o socialdemòcrata, el model conservador i corporatiu, i el model liberal o de mercat), perquè no entra en cap d'aquests tres models. En altres estudis en què sí s'ha inclòs l'Estat espanyol, se l'integra, juntament amb Grècia i Portugal, en un quart model (el model llatímediterrani) caracteritzat per uns nivells de despesa pública social molt més baixos que en la resta de països europeus i per una coexistència amb sectors privats més amplis que en la resta de la UE.

En resum, podem dir que, el fet de que es constitucionalitzés un estat social tan dèbil ha afavorit que l'ofensiva neoliberal de desmantellament dels serveis i drets socials iniciada als països europeus —principalment, amb l'establiment dels criteris de convergència o de limitació dels dèficits públics que el Tractat de la Unió Europea (1993) va fixar als estats membres com a condició per poder entrar a l'euro, una situació aguditzada actualment a partir de la crisi financera de 2007— s'hagi pogut aplicar pels poderosos sense cap mena d'obstacles o problemes juridicoconstitucionals i sense cap capacitat de defensa jurisdiccional dels ciutadans.

Per tant, sembla clar que ens encaminem, cada vegada de manera més evident, cap a un model politicosocial on l'estat social passarà a ser una relíquia del passat i serà substituït per una total privatització de les prestacions i els serveis públics. Es produeix, per tant, conjuntament amb la privatització d'empreses públiques, la imminent quasi desaparició dels dos grans àmbits del sector públic.

Això ens porta cap a un perillós escenari que podem descriure mitjançant el que anomeno una «transformació del concepte utopia».

1.2. La transformació del concepte utopia

Etimològicament, un dels significats d'utopia és «bon lloc» o «lloc perfecte». En termes generals o abstractes, la utopia es refereix a una societat ideal o perfecta en tots els seus sentits, amb abstracció de la ubicació espacial o temporal i de les possibilitats de realització pràctica. La utopia és, doncs, un ideal de progrés.

En tant que hi ha doctrines polítiques, socials i econòmiques de classe (ideologies) diferents i contraposades, cada classe té referents polítics de futur (utopia) favorables als seus interessos i, en conseqüència, diferents.

En res s'assemblen, per exemple, el model de societat perfecta o utòpica basada en la desaparició de la propietat privada i l'autogestió popular, descrita per Marx i Engels, amb el model neoliberal de societat perfecta o utòpica que Robert Nozick descriu a Anarquia, Estat i Utopia.

Tant la noció de progrés com la d'utopia són, doncs, conceptes connectats amb la classe social. Cada classe té una egoutopia (el seu referent polític de futur), el «Tot», i una alterutopia (el referent de l'enemic de classe), el «No-res», que és, al mateix temps, la seva antiutopia o disutopia («els nostres somnis seran els vostres pitjors malsons»). La utopia, per tant, tradicionalment ha tingut un caràcter dual (o tot o res).

Aquesta afirmació tenia plena vigència durant l'Estat Constitucional (període que va des de la il·lustració i les revolucions liberal burgeses fins a la dècada de 1970). L'Estat Constitucional de la primera modernitat va suposar la protecció de la propietat privada, però, a la vegada, va conformar, també, en termes de dogmàtica constitucional, un límit o una garantia cultural de statu quo amb determinats continguts de dignitat humana i drets fonamentals irrenunciables per al futur estat constitucional liberal. Aquests elements van constituir una barrera cultural que no permetia el pas enrere. El pas de l'estat legislatiu a l'estat constitucional va pressuposar l'afirmació del caràcter normatiu de les constitucions que passaran a integrar una pla de jurisdicció superior, vinculant, indisponible i infranquejable, en la línia de principis i drets per a tots els poders públics. I, al mateix temps, aquests elements fundaran els principis bàsics a partir dels quals s'ha produït l'avanç constitucional progressiu dels drets durant els últims dos segles.

En aquest context mínimament garant o conservador de drets, la utopia tenia, per tant, per a cada classe un caràcter dual o bipolar: el Tot o egoutopia (el comunisme) era utòpic, però el No-res o alterutopia (l'anarcocapitalisme o la barbàrie) també ho era.

Ara bé, ens trobem en l'estat neoliberal (període que va des de la dècada de 1970 en endavant), en un procés de transformació de la categoria utopia que està passant de ser un concepte «dual» o «bipolar», a un concepte «unívoc» o «unipolar». Mentre el Tot (comunisme) continua sent utopia, el No-res (anarcocapitalisme, capitalisme Mad Max o barbàrie) esdevé, cada vegada més, el futur possible al qual ens dirigim.

Podem assenyalar dos elements que estan afavorint aquesta transformació de la categoria utopia. Aquests elements se sustenten, respectivament, sobre les dues afirmacions següents: «El capitalisme no només no desapareixerà amb aquesta crisi, sinó que demà serà pitjor que avui» i «vivim en un temps maleït per a la transformació social».

1.2.1. «El capitalisme no només no desapareixerà amb aquesta crisi, sinó que demà serà pitjor que avui»

A l'hora d'interpretar les possibles conseqüències que es derivaran de la crisi actual, sorgida a partir de l'ensorrament financer de 2007, podem establir dues proposicions:

a) La primera és que «l'actual crisi del capitalisme no en comporta la desaparició». Hi ha autors que afirmen que l'actual crisi del capitalisme és una crisi estructural que posa en perill l'existència mateixa del sistema i en postula la transcendència i el reemplaçament per un sistema alternatiu, ja es digui socialisme, postcapitalisme, o com es vulgui. En aquesta línia se situa el filòsof marxista d'origen hongarès, István Mészáros, que planteja que, si bé, fins ara, el capital s'havia caracteritzat per una superació permanent de totes les crisis, aquest cop la crisi pot ser definitiva. Argumenta que el capital té tres dimensions d'autoexpansió fonamentals: la producció, el consum, i la circulació/distribució/realització.

En el curs del desenvolupament històric, aquestes tres dimensions han tendit a reforçar-se entre si i a expandir-se l'una a l'altra durant molt de temps, i també han brindat la necessària motivació interna per a la reproducció dinàmica de cadascuna en una escala cada vegada més ampliada. Per tant, les crisis immediates de cadascuna d'elles es van superar amb èxit gràcies a la interacció recíproca entre elles (per exemple, una crisi de la producció es veia positivament superada per l'ampliació del consum i viceversa; o un altre exemple: la crisi de 1929-33 va ser essencialment una «crisi de realització» que es va veure superada per un augment de la producció i del consum). D'aquesta manera, les crisis immediates d'una de les dimensions, no només eren desplaçades, sinó utilitzades

directament com a palanques per al creixement exponencial de la força d'autopropulsió aparentment infinita del capital.

Ara bé, actualment, afirma Mészáros, la crisi no es dona només en una d'aquestes tres dimensions, sinó que es dona en les tres i prové d'elles, de manera que es produeix un bloqueig sistemàtic de les parts constituents vitals del capital. Avui les tres dimensions internes d'autoexpansió del capital exhibeixen cada vegada trastorns més grans. Per tant, no només tendeixen a torbar el procés normal de creixement, sinó que també prefiguren una fallada en la funció vital de desplaçar entre aquestes tres dimensions les crisis immediates que se'n deriven. Així, les crisis, els trastorns i les disfuncions de cada dimensió en comptes de ser absorbides, dissipades, difuminades i desactivades per les altres, ara tendeixen a tornar-se acumulatives en cadascuna d'elles —i, per tant, estructurals—, i impliquen un perillós bloqueig del complex mecanisme de desplaçament de les crisis.

Per això ja no ens enfrontem a alguna cosa simplement «disfuncional» o «cíclica», sinó «estructural» o «permanent». De tota aquesta anàlisi, segurament la part menys acceptable de les reflexions de Mészáros són les conclusions que planteja. D'aquesta crisi econòmica estructural, diu l'autor, se'n derivarà una crisi política del capitalisme que derivarà en una crisi de la dominació en general.

A aquestes alçades de la història, resulta absurd intentar interpretar els possibles resultats de les crisis del capitalisme com un fenomen estrictament economicomecanicista, com feia el marxisme oficial de la III Internacional, representat per Bukharin, el qual pensava que la crisi econòmica en la devastada Europa de postguerra portaria la crisi política del capitalisme.

Una de les principals aportacions teòriques de Gramsci va ser ensenyar-nos el caràcter altament complex del poder i la dominació del capitalisme, i caracteritzar la dominació en les societats modernes, no només com un fenomen econòmic, sinó també, i sobretot, com un fenomen subjectiu o cultural, assenyalant, precisament, aquell element de la seva teoria, que manté més actualitat: la interpretació de la cultura com a dimensió essencial d'estructuració i desenvolupament de la dominació en les societats modernes.

La història del capitalisme demostra que posseeix una gran vitalitat, tant econòmica, com política i ideologicocultural, i aconsegueix recompondre's. El capitalisme té la sorprenent capacitat de reconfigurar-se malgrat els seus moments més crítics i dramàtics. Així, estem lluny de pensar que la desaparició del sistema capitalista està «molt a prop»,

o que això passarà a mitjà termini.

b) La segona proposició és que «el capitalisme de demà serà pitjor que el d'avui». Hi ha diversos arguments que poden sustentar aquesta afirmació. Vegem-ne només un.

Una de les estratègies, entre altres, que el capital va seguir per sortir de la situació de recessió —fruit de la pujada dels salaris resultat del conflicte en l'àmbit laboral i l'encariment de les matèries primeres (petroli) derivada de la crisi d'octubre de 1973— i tornar a recuperar les seves taxes de beneficis, va ser, entre altres, el desplaçament fora de la producció. Això és el que es coneix com la «finançarització» del capital o l'entrada en la fase de capitalisme financer.

Un mite ha acompanyat aquest procés: «els treballadors manuals ja no són necessaris en el món capitalista». Seguint el pensament neoclàssic, moltes vegades es creu que el nou capital financer o especulatiu ja no necessita el treball per generar guanys sinó que aquests guanys deriven de manera miraculosa de la seva pròpia naturalesa (és a dir, de l'anomenada «productivitat marginal del capital», a la qual Marx fa referència en el capítol 48 —«La fórmula trinitària»— del vol. III del Capital). El capital semblaria, aleshores, haver trobat el seu paradís: «rendibilitat sense necessitat d'embrutar-se les mans amb la producció».

Aquest mite ha estat desmentit per economistes com Reinaldo A. Carcanholo o Virginia Fontes. El capitalisme, assenyalen aquests economistes, no ha aconseguit encara inventar una manera de crear riquesa econòmica o excedent a partir del no-res o del fum. La riquesa econòmica és i serà sempre el resultat del treball productiu.

El capitalisme financer si és capaç de generar la seva pròpia rendibilitat —que, de fet, la genera—, no ho fa per si sol, sinó com a simple paràsit. És a dir, mitjançant el següent procediment:

Primer, perquè el capital financer pugui especular necessita diners, com més millor. Aquests diners sorgeixen de la plusvàlua derivada de l'explotació del treball. Especialment en els últims anys, provenen de la superexplotació que l'obertura de nous espais per a l'aprofitament sense drets al món (Xina, certes zones d'Àsia i Àfrica i la restauració capitalista de l'Europa central i oriental) ha permès. No és per casualitat que a partir dels anys 80 i 90 es va produir un increment de la proporció de les participacions de les empreses en mans de les institucions financeres. En els primers anys de la dècada del 2000, al Regne Unit i als Estats Units aproximadament el 40% del capital accionarial de les 500 empreses més grans amb filials a tot el món el tenen ja institucions financeres.

I, segon, aquesta plusvàlua derivada de l'explotació del treball és la que s'apropia el capital financer per transsubstanciar després, a través de l'especulació, en capital o guanys ficticis addicionals. En conseqüència, la recuperació i l'increment desorbitat de la taxa de beneficis del capital durant les últimes dècades és fruit d'una combinació de superexplotació i especulació. Elements, tots dos, indissociables.

La crisi actual, si bé no suposa la fi del capitalisme, sí que suposa l'inici de la fi de la fase del capitalisme financer. Tot i que aquesta etapa especulativa pugui sobreviure més temps, tendirà a desaparèixer i a reconstruir el predomini del capital substantiu. En aquest nou context, l'única manera que tindrà el capital per mantenir les taxes de benefici que la suma «plusvàlua especulació» li donava, per via única de la plusvàlua, serà mitjançant un increment inimaginable de l'explotació. Per aquest motiu, com assenyala el mateix Carcanholo, si la humanitat ja viu una tragèdia, almenys una part considerable (masses de miserables i famolencs al món sencer), el futur li reserva una tragèdia cada vegada més dura i d'abast més ampli. Com més sobrevisqui el capitalisme, més gran i generalitzat serà el drama de la humanitat, especialment si, a això, li sumem la qüestió ambiental.

1.2.2. «Vivim en un temps maleït per a la transformació social»

El catastròfic context que acabem de descriure coincideix, a més, amb una època maleïda per a la transformació social. Es tracta del que, autors com Claus Offe i Phillippe C. Schmitter o Boaventura de Sousa Santos, defineixen com una època massa tardana per ser postrevolucionària i, alhora, massa prematura per ser prerevolucionària. I explico això.

Per una banda, la capacitat de transformació social del moviment obrer a Europa, especialment durant el s. XX, es deu a un metapressupost que és l'amenaça d'expansió de la revolució socialista. La incorporació dels drets socials a l'àmbit de les declaracions de drets del nou constitucionalisme que es va produir d'una forma abrupta en acabar la Primera Guerra Mundial en els països capitalistes, va ser una resposta necessària del capitalisme per calmar les noves aspiracions que en el moviment obrer d'aquests països havia obert l'aprovació per part de la Revolució Russa de la seva pròpia i primera versió constitucional (que al mateix temps n'era una rèplica hostil), anomenada Declaració dels drets del poble treballador i explotat. L'objectiu que perseguia era neutralitzar el puixant moviment socialista i comunista que amenaçava amb una revolució.

Amb la caiguda del mur de Berlín i eliminada qualsevol amenaça d'expansió del model socialista, es va passar d'un període «postrevolucionari» a un altre de «postpostrevolucionari» on l'estat ja no té necessitat d'adoptar mesures per desactivar el perill revolucionari.

Per una altra banda, la desideologització o alienació generalitzada a conseqüència dels efectes del consumisme, fa que ens trobem, al mateix temps, encara molt lluny d'un moment històric prerevolucionari.

2. L'estratègia dels moviments de defensa dels drets socials

En la penúltima Assemblea Nacional de la CUP, la del març de 2012, a Reus, es va acordar que un dels primers debats nacionals que tindria la CUP seria el de «Sortides, alternatives a la crisi econòmica i participació de la CUP en els moviments de defensa dels drets socials». Per tant, es dedueix d'aquest títol que, un dels objectius prioritaris de la CUP és enfortir els moviments de defensa dels drets socials que són, avui, la punta de llança de les mobilitzacions socials existents als Països Catalans.

Es tracta d'un conjunt de plataformes, sindicats i organitzacions amb grans potencialitats. Ara bé, com a membres d'aquests moviments, cal que n'analitzem, també, de manera crítica, les debilitats i pensem formes que permetin convertir-los en instruments realment eficaços de lluita. Tot i les contínues mobilitzacions, les victòries obtingudes estan essent mínimes. Crec que els moviments de defensa dels drets socials vigents al nostre país avui presenten dues debilitats o problemes estratègics que ens obliguen a reformular-los: la primera debilitat es refereix al discurs i, la segona, a la praxi. Només mitjançant la redefinició podem convertir-los en moviments capaços de revertir el procés que ens condueix a la barbàrie.

2.1. Problemes en el discurs: la recuperació de l'estat social i els drets socials és impossible!

Els moviments de defensa dels drets socials, tant a Europa com als Països Catalans, estan plantejant un discurs construït sobre dues proposicions:

1. La crisi és el resultat d'una mala o inexistent regulació estatal sobre el capital

especulatiu i financer.

2. La sortida d'aquesta crisi no pot passar per més polítiques neoliberals, com estan fent els polítics, sinó que ha de passar per una altra solució consistent en l'existència de mecanismes de supervisió i regulació de l'economia, i la defensa i recuperació de les cobertures i dels serveis socials públics que garanteixin un mínim benestar econòmic i social a totes les persones.

Aquests dos elements de reivindicació són els elements clàssics constitutius de l'estat social. Es tracta, per tant, d'un discurs que planteja una defensa o retorn al vell estat social. Una defensa o recuperació del que teníem en el passat.

Per aconseguir aquests objectius, en la majoria d'estats europeus no és necessari canviar el marc juridicoconstitucional, ja que totes les constitucions vigents són, encara, constitucions de l'estat social. Fixem-nos que, en l'àmbit jurídic, s'ha produït un fenomen curiós, que és el fet que tot el desmantellament dels drets socials s'ha assolit, en tots els països d'Europa (almenys fins a l'última reforma de 2012, de l'art. 135 de la Constitució espanyola), sense que s'hagi fet cap canvi en les constitucions, que es mantenen, formalment, sense modificacions. De manera que, des de el punt de vista juridicopositiu es pot continuar parlant d'unes constitucions de l'estat social.

Com és possible això? Com es pot procedir al desmantellament dels drets socials sense modificar les constitucions de l'estat social? Doncs a través del que podem anomenar un fenomen de «darwinisme normatiu». Fruit dels processos d'integració mundial (OMC, etc.) o d'integració a la UE, l'antic model de monisme jurídic (on els estats tenien el monopoli de dictar la legislació estatal) és substituït per un model de pluralisme jurídic (de coexistència de legislació estatal amb les normes creades per organismes internacionals que també s'apliquen als estats), on, ara, les diferents normes de coexistència es relacionen entre elles a partir d'un nou principi superior: la lliure competència.

En comptes que la lliure competència es fonamenti en el dret, és el dret el que es fonamenta en la lliure competència. L'existència de múltiples instàncies internacionals d'emissió de normes fa que el dret estatal es converteixi en un producte més que competeix amb altres normes internacionals. Com que els subjectes o les empreses poden triar quina norma s'aplica, es produeix la selecció natural d'aquelles normes jurídiques més ben adaptades a les exigències del capital. Aquesta és una postura defensada en la jurisprudència del Tribunal de Justícia de la Comunitat Europea (casos Viking i Laval).

D'aquesta manera, sorgeix un «mercat de productes legislatius» obert a l'elecció dels

individus lliures de situar-se sota la llei que els resulta més favorable. Per això, parlo de darwinisme normatiu i, per això, s'ha pogut produir el desmantellament dels drets socials sense necessitat de reformar les constitucions.

En conseqüència, per aconseguir complir les dues reivindicacions dels moviments en defensa dels drets socials abans assenyalades, el que cal aconseguir és que els polítics facin el que, precisament ells, no fan: aplicar la constitució, encara vigent, de l'estat social. Fixem-nos que una de les principals crítiques i accions dels sindicats a l'última reforma laboral que donà lloc a la vaga del 29-S, era la seva «inconstitucionalitat» i la necessitat d'interposar un recurs d'inconstitucionalitat en contra.

No obstant, ens trobem amb un problema: aquest retorn al vell estat social que els moviments de defensa dels drets socials demanem és impossible. Avui en dia, l'estat social i els drets socials són impossibles! I, m'explico. L'estat social va ser la forma política de l'estat corresponent a una forma econòmica de capitalisme (el capitalisme productiu o industrial basat en la plena ocupació) que ja no existeix i el retorn del qual és impossible.

En acabar la Segona Guerra Mundial es dona, a Europa, una conjuntura històrica caracteritzada per la destrucció del capital fruit de la guerra i per la necessitat d'iniciar un procés d'acumulació immediata d'aquest capital. D'acord amb la tesi keynesiana dominant en el moment, favorable que l'estat jugués un paper actiu en la recuperació de l'economia, es va considerar que l'estat havia de complir una doble funció:

a) Aconseguir augmentar la productivitat

Per això, en primer lloc, l'estat inverteix diners públics en «capital constant», és a dir, en la creació d'infraestructures, transports, comunicacions, investigació i tecnologia, etc. Es tracta d'una inversió que el capital privat no fa per si sol ja que no es tradueix en un benefici directe, però que té especial importància, sobretot en un moment de postguerra, i que era totalment necessària per al procés d'acumulació.

I, en segon lloc, l'estat porta a terme plans de reestructuració de sectors o estímuls a les fusions de capital que accentuen el procés de concentració i monopolització de la indústria. La creació de grans empreses possibilita augmentar la producció en dos sentits: la gran empresa és la que permet inserir competitiuament l'economia estatal en l'economia mundial i permet que l'estat pugui convertir-se en client seu mitjançant con-

tractes o compres públiques. Només la gran empresa està en condicions de satisfer la gran demanda estatal.

b) Aconseguir augmentar la demanda

Al contrari dels economistes clàssics, el keynesianisme considera que no és la producció la que determina la demanda, sinó la demanda la que determina la producció. Això perquè els empresaris inverteixen només sobre la base d'una percepció central: la diferència entre la taxa d'interès (preu dels diners que inverteix) i la taxa de guany (plusvàlua entre valor invertit i benefici obtingut).

Per tant, l'estat ha de dur a terme una manipulació de la demanda que garanteixi que el que es produeix es vendrà. Les maneres utilitzades per generar demanda poden ser diverses, entre elles: a través de la política monetària (bancs centrals) i fiscal, amb la qual cosa s'evita la caiguda de la demanda agregada; a través de la carrera armamentística de la guerra freda, que va convertir l'estat en un gran comprador d'armament, i té un efecte econòmic immediat i durador ja que l'ús i el consum n'implica la destrucció i necessitat de reposició; o a través de propiciar un augment dels salaris, seguint l'exemple de la iniciativa de Henry Ford d'incrementar la retribució als treballadors de la seva fàbrica automobilística perquè poguessin convertir-se en clients de la mateixa fàbrica.

A aquesta política concreta en l'àmbit econòmic (intervenció de l'estat per a l'augment de la productivitat i la demanda) pròpia del capitalisme productiu o industrial de postguerra, li va correspondre una política concreta en l'àmbit social, una política basada en el reconeixement del que anomenem drets socials.

Aquest reconeixement en el constitucionalisme europeu de postguerra, va estar dirigit al compliment de l'esmentada doble funció de l'estat en l'economia:

Primer, aconseguir augmentar la producció. L'assumpció per part de l'estat del cost i la garantia de drets com l'educació, la sanitat, l'habitatge, etc. no és més que una contribució de l'estat per costejar la producció i reproducció de la força de treball. Tot l'ensenyament o tota la formació pública d'una força de treball que prestarà després els seus serveis en l'empresa privada suposa tant una transferència de recursos com una contribució importantíssima, en la mesura que es necessita mà d'obra cada vegada més qualificada per propiciar un augment de la productivitat. Se socialitzen els costos del treball i es privatitza la producció.

I, segon, aconseguir augmentar la demanda. Les prestacions o els serveis socials eren una manera d'afegir a la forma «salari directe», la forma «salari indirecte» (salari en «espècies»), mitjançant el qual es completaven els ingressos del treball amb l'objectiu de generar un augment de l'excedent salarial que, alhora, generava un augment de la demanda o del consum.

En conseqüència, la figura del «ciudadà» que gaudeix dels drets sancionats per l'estat social és una figura social subordinada a la figura econòmica de l'assalariat. L'estat social no és una actualització de les Poor Laws (Llei de pobres) del segle XIX, sinó una forma d'organització i gestió del salari diferit del treballador a temps indefinit.

Aquesta estreta vinculació entre economia keynesiana i estat social es fa evident en el fet que els drets socials van ser, en una societat de «plena ocupació», drets vinculats al treball assalariat, van ser drets «treballistes» o «obreristes». Va ser la incorporació a les constitucions d'un conjunt de prestacions al mercat formal de treball interrelacionades entre si que, globalment considerades, van conformar un model d'estat: l'estat social, que és una noció de referència global, amb implicacions constitucionals, i es defineix al voltant del treball. La constitució del treball en constitueix l'eix articulador.

No és per casualitat que la transformació del model de capitalisme, a partir de la dècada de 1970, i l'anomenada crisi del treball (substitució de la societat fordista de plena ocupació amb treballadors assalariats, per la societat postfordista caracteritzada per la multifragmentació o multiactivitat nòmada del treball amb múltiples formes de treballadors «autònoms» no assalariats i la desocupació) hagin implicat una crisi de l'estat social. En el moment en què el salari entra en crisi com a forma general de retribució en una relació de treball, també entra en crisi el sistema jurídic-social construït a partir d'ell.

L'estat social és una forma d'estat que només encaixa i és possible a l'interior d'una forma de capitalisme concret basat en el treball salari (el capitalisme productiu o industrial de plena ocupació propi de les dècades de postguerra), però no en la forma de capitalisme globalitzat, financer i especulatiu d'avui en dia.

El restabliment del vell estat social i dels drets socials només és possible avui a través d'una marxa enrere en la història (el retorn a les fronteres tancades, a la carrera armamentística, al control de la política monetària pels bancs centrals estatals, al saqueig dels països del sud mitjançant la fixació del preu i la compra barata de les matèries primeres necessàries per a la indústria del nord, etc.), la qual cosa no sembla que hagi de

ser ni desitjable ni possible.

Tots els estudis semblen assenyalar que els treballs més demandats i lucratius durant les pròximes dècades seran, no els treballs assalariats, sinó els anomenats e-lancers, treballadors independents no assalariats que oferiran els seus serveis per Internet, entre els quals destacaran: webgardeners, nanomèdics, microemprenedors, bioinformàtics, policies mediambientals, narrowcastes, aqüicultors, etc.

En resum, això ens porta a la conclusió que existeix un problema greu en el propi discurs dels moviments de defensa dels drets socials. Es tracta d'un discurs impossible que cal reformular. L'únic discurs real i possible és avui, ja no el de la recuperació de l'estat i dels drets socials, sinó el de la superació del capitalisme. L'única possibilitat d'èxit que tenen avui els moviments de defensa dels drets socials passa per reconvertir-se en moviments clarament anticapitalistes.

1.2. Problemes en la praxi: els vells recursos i les velles accions de mobilització ja no funcionen!

D'altra banda, els moviments socials continuem, avui, utilitzant recursos i accions de mobilització (vagues, manifestacions, xerrades informatives, premsa alternativa, etc.) pensats per ser utilitzats i ser efectius a l'interior d'un model d'estat «democràtic». Aquesta és una praxi que es basa en dos aspectes:

- Es pensa l'estat capitalista com un organisme amb capacitat, encara, d'implementar polítiques de progrés, com va ser en el passat. És a dir, es creu en un possible progrés social «des de» i «per a» l'estat. L'estat continua essent concebut com el «subjecte» del progrés i la societat com l'"objecte" del Progrés.

- Partint de l'anterior punt, s'estableix una estratègia consistent a aconseguir, mitjançant la mobilització denúncia, una modificació de l'opinió pública, una agregació de voluntats, que permeti pressionar l'estat i aconseguir arrencar-li un canvi en la direcció ideològica de les polítiques estatals.

Aquesta, però, era una praxi que era útil i permetia generar igualtat en el marc d'una societat democràtica oberta, caracteritzada pel que anomenaré l'existència de «tres pluralismes», als quals a continuació em referiré. El problema rau que aquesta ja no és una praxi efectiva en el marc d'un estat autoritari tancat, caracteritzat pel que anomenaré

l'existència de «tres monismes». Precisament per això és necessari redefinir no només el discurs, sinó també les formes d'organització i d'acció. I, ho explico.

2.2.1. Els tres pluralismes del l'Estat Constitucional

Al llarg de la història del capitalisme han existit, periòdicament, situacions d'ingovernabilitat. Quan aquí parlo d'ingovernabilitat no em refereixo a una ingovernabilitat a la italiana (dificultats per conformar coalicions estables de govern, incapacitat dels primers ministres per acabar la legislatura, etc.), sinó que entenc la ingovernabilitat com la conseqüència d'una desproporció entre: per una banda, un nombre cada vegada més elevat de demandes provinents de la societat civil (un obrer format i sindicat del 1960 formula més demandes a l'estat que un camperol analfabet del s. XIX); i, per l'altra, la capacitat del sistema polític per respondre a aquestes demandes.

La ingovernabilitat es planteja, doncs, com un problema de diferència, com una tensió o un conflicte, entre demandes socials i capacitat de resposta estatal. Definida d'aquesta manera, les solucions que l'estat pot adoptar per resoldre una situació d'ingovernabilitat són bàsicament dues: la solució democràtica o la solució autoritària. La solució democràtica fou l'adoptada per l'Estat Constitucional, des de les revolucions burgeses del s. XVIII fins a la dècada de 1970 (exceptuant el període d'entreguerres del feixisme). El que feia l'estat, durant aquest temps, per tal de solucionar la tensió entre demandes socials i resposta estatal (ingovernabilitat), era acceptar part d'aquestes demandes; és a dir, adequar l'ordre real a l'ordre volgut. Aquesta és una solució que condueix a un progrés permanent, en tant que la tensió entre demandes socials i capacitat estatal és irresoluble. Quan a través de la lluita social un grup aconsegueix el seu objectiu, la tensió entre ordre i expectatives no desapareix sinó que es reconstitueix en noves expectatives més exigents que tornen a crear la tensió.

Doncs bé, la resolució constant d'aquesta tensió per la via democràtica es va plasmar en una seqüència històrica de progrés, en un canvi progressista de la forma estat: es passa del constitucionalisme formal i individualista del s. XVIII al constitucionalisme liberal democràtic del s. XIX i, d'aquest últim, al constitucionalisme social del s. XX. Es produeix un procés progressiu de democratització de l'estat que, alhora, implica una millora progressiva de les condicions materials de vida dels treballadors. S'acabà creant, al s. XX, un estat (social) caracteritzat per l'existència de tres pluralismes: un pluralisme de les institucions de l'estat i de la forma llei; un pluralisme de la legitimitat de l'estat, i un pluralisme dels escenaris o les societats capitalistes possibles.

El pluralisme de les institucions de l'estat i de la forma llei

Les constitucions establien diferents formes d'interrelació estat societat civil: tant instàncies de representació plural de la ciutadania, com els parlaments, on hi havia partits que representaven, realment, diferents interessos corporatius de les classes socials existents; com institucions de mediació estat societat, per la via del poder negatiu, com la negociació col·lectiva, la llibertat sindical, el dret a vaga, formes de democràcia participativa, etc. Per tant, existia una possibilitat dels ciutadans de participar i influir en la presa de decisions polítiques.

Aquesta pluralitat de les instàncies legisladores o reguladores feien que les normes (les lleis) dictades per l'estat, no es constituïssin en mers mandats o ordres de les classes dominants, fixes, invariables, intencionalment dirigides, de manera unilateral i contradictòria, contra les classes dominades que s'havien de sotmetre a una realitat uniforme i mecànica externa als seus interessos, sinó que es constituïran en una forma de «regulació» que incorporava una plural i multiforme concepció comuna de justícia, elaborada a partir de processos de negociació, més o menys conflictius, i d'una mútua influència, entre els diferents interessos de classe.

Per això podem establir que, de la pluralitat de les institucions de l'estat, en deriva, també, una forma de llei de naturalesa plural.

El pluralisme de la legitimitat de l'estat

L'Estat Constitucional es legitimava a partir de dos elements: En primer lloc, institucionalitza un procés polític i en legitima el poder a partir de la participació dels ciutadans. Aquest primer element el podem associar al concepte de «sobirania» popular i/o nacional. I, en segon lloc, assumeix la garantia jurídica dels drets fonamentals i en legitima el poder a partir de la garantia del principi «justícia» i «dignitat» humana.

Per tant, l'estat obtenia el consens dels ciutadans a partir de garantir sobirania popular i justícia dignitat. Ara bé, tant la sobirania com la justícia dignitat no són conceptes monolítics que només admeten una única interpretació, sinó que admeten interpretacions de classe contradictòries. Sobirania i justícia, encara que enteses de manera diferent, són concebudes com a valors centrals tant del liberalisme com del socialisme.

En conseqüència, intentar posar d'acord tothom al voltant d'una única interpretació sobre què vol dir complir amb els principis de sobirania o justícia és impossible. Això fa que, en fonamentar-se sobre aquests dos principis, la legitimitat de l'estat no pugui ser considerada com una possessió totalitzant i omniabastadora amb la qual tots estem d'acord. No es podia concebre com alguna cosa que l'estat tenia de manera completa i estàtica, sinó que s'havia d'entendre com un «procés social obert» en permanent disputa, com un camp de lluita política entre una pluralitat de classes o grups amb diferents concepcions de la sobirania i la justícia. Per això, parlo d'un caràcter plural i obert de la legitimitat de l'estat.

El pluralisme dels escenaris o de les societats capitalistes possibles

Partint dels dos pluralismes anteriors podem dir que aquesta era una societat on mitjançant la mobilització denúncia, mitjançant la convocatòria de manifestacions massives, etc. es podia pressionar l'estat, negociar-hi i aconseguir arrencar-li o que generés polítiques d'igualtat; una societat amb diferents actors socials que tenen concepcions (ideologies) enfrontades dels principis de sobirania i justícia dignitat; on la dominació i la legitimitat de l'estat depenia del reconeixement social d'una majoria fluctuant, variable i, per tant, era alguna cosa oberta, disputable o arrabassable; i on existia un model de democràcia plural, amb múltiples mecanismes de mediació entre l'estat i la societat que feien que les institucions estatals operessin com un punt de convergència, de transacció i de solució de conflictes socials. En aquest context, per tant, es podia parlar d'una pluralitat d'escenaris o societats capitalistes possibles. Hi havia alternatives. Els recursos i les accions tradicionals dels moviments socials (manifestacions, vagues, xerrades, etc.) eren efectius per generar canvis i progrés social «des de» i «per a» l'estat capitalista.

2.2.2. Els tres monismes de l'estat neoliberal

El que ens trobem, avui en dia, és que estem assistint a una «despluralització» dels tres àmbits assenyalats, passant dels tres pluralismes de l'Estat Constitucional al que anomenaré els «tres monismes» de l'estat neoliberal. Això genera un problema al si de la lluita social. El model de societat ha canviat, però els moviments socials no hem canviat d'estratègia. Continuem utilitzant recursos i accions de contrapoder i reivindicació dirigits a exercir pressió per exigir a l'estat que modifiqui les polítiques que duu a terme. Per tant, continuem utilitzant recursos i accions pensats per a una societat democràtica,

i això, en la societat dels tres monismes, no té cap resultat. Explico a què em refereixo quan parlo dels tres monismes i després s'entendrà per què dic que l'estratègia de pressió clàssica sobre l'estat ja no serveix per transformar res. En la societat actual ens trobem amb:

El monisme de les institucions de l'estat i la forma llei

Aquest monisme ve donat, per una banda, per la desideologització dels partits polítics tradicionals, per la despluralització de les instàncies representatives i per una eliminació dels dispositius de mediació entre l'estat i la societat. Dels diversos exemples de despluralització de les instàncies representatives, podem fer referència a la reforma constitucional de 2012 de l'art. 135 de la Constitució espanyola. Si fins ara, el text constitucional no prefixava un model econòmic específic, sinó que establia un marc ampli que cada majoria podia concretar en funció de la seva ideologia, ara, la constitució d'una política econòmica que limita el dèficit públic, implica que qualsevol govern que vulgui plantejar un model econòmic progressista no neoliberal és inconstitucional. Exemples d'eliminació dels dispositius de la mediació entre l'estat i la societat els trobem en l'abrogació, a través de l'última reforma laboral de 2012 imposada pel PP a través del Reial decret llei 3/2012, dels continguts bàsics de la negociació col·lectiva que implica l'aniquilació de l'acció sindical.

D'altra banda, el monisme de les institucions de l'estat també ve donat per la substitució de les velles instàncies polítiques participatives i representatives plurals per tot un conjunt de nous òrgans tecnocràtics (agències independents, comissions tècniques externes, etc.), cada vegada més grans en nombre i poder, conformats per tecnòcrates neoliberals que ningú elegeix ni controla (new public management).

Per tant, les institucions de l'estat deixen de ser espais d'organització de la coexistència plural i conflictiva entre classes i grups socials, com eren en el passat, per conformar-se en espais homogenis compostos íntegrament per tecnòcrates *laissez-faires*, totalment aliens a la participació ciutadana o a la representació democràtica. Deixen de ser espais plurals per esdevenir espais monistes, on els ciutadans ja no tenim capacitat de participar ni influir.

Tot això suposa, a la vegada, un canvi en la forma de llei. El moment normatiu ja no es conforma com a mediació entre autoritat i societat («regulació»). La llei ja no és, com abans, la conversió en dret de tota la plural i conflictiva realitat social plasmada en

l'àmbit legislatiu, sinó que ara es constitueix com una ordre o un mandat del poder que, sense reconèixer cap vincle amb la complexitat de la societat ni les seves contradiccions, sotmet la realitat al seu mandat.

El monisme de la legitimitat de l'estat

Al que em refereixo aquí és que, a diferència d'abans, la legitimitat de l'estat ja no és alguna cosa oberta, disputable i plural, sinó tancada, absoluta, monista. I explico això amb un exemple: hem dit que un dels elements de legitimitat de l'estat era la més alta o més baixa participació i representació dels ciutadans en la presa de decisions públiques. Les formes de participació i representació que operaven en l'Estat Constitucional podien ser formes de representació directa (per exemple, un referèndum) o formes de representació indirecta (les eleccions).

Ambdues formes permetien que l'estat construís una generalitat, un «interès general», que el legitimava, a partir de la majoria, no de la unanimitat, ja que els vots a favor en un referèndum, o la majora electoral, no representen a la totalitat del poble íntegrament, sinó que n'expressen una dimensió o porció limitada.

La majoria, que és el que atorgava legitimitat, era una categoria dual, implicava —a la vegada— una o més minories, amb la qual cosa la legitimitat era imperfecta, disputable, reversible per la minoria.

Actualment, amb la reestructuració de l'aparell de l'estat, amb el desplaçament dels antics òrgans representatius (parlaments) per nous òrgans tecnocràtics, estatals i europeus (comissions externes, agències independents, etc.), el concepte de representació també s'ha transformat.

El discurs oficial ha difós l'opinió que els nous òrgans tecnocràtics, tot i no ser elegits ni controlables pels ciutadans, són òrgans fins i tot «més representatius» que els parlaments, en tant que exerceixen una «representació per imparcialitat, per atenció i per reflexibilitat». Què vol dir això?

Doncs que —diu el discurs oficial—, a diferència dels governs i parlaments, en ser imparcials i tècnics, aquests òrgans no legislen en base a programes o a objectius de classe, no representen només una classe, sinó que n'amplien el propi marc d'anàlisi a fi de tenir en compte la totalitat de situacions. La imparcialitat vol dir adoptar tots els punts de

vista possibles. Per tant, aquests òrgans no governen ni representen només una classe, sinó tota la societat sencera. Això fa que siguin òrgans que construeixen una generalitat, un «interès general», una legitimitat, no per majoria, sinó per unanimitat. I la unanimitat, a diferència de la majoria, no és un concepte dual, sinó monista. La legitimitat es converteix en alguna cosa perfecta, omniabastadora, totalitzant i tancada, no disputable.

Els òrgans tecnocràtics passen, doncs, a legitimar-se per ells mateixos, es converteixen en institucions autosuficients, tancades en si mateixes, que ja no tenen cap tipus de dependència del reconeixement social de la majoria per legitimar-se. La seva suposada imparcialitat els converteix en inqüestionables o indiscutibles.

El monisme dels escenaris o les societats capitalistes possibles

En una societat on s'han eliminat els espais i mecanismes de mediació entre l'estat i la societat, i l'estat s'ha convertit en una mera maquinària tecnocraticoadministrativa, independent dels ciutadans, habilitadora de polítiques neoliberals dictades per instàncies internacionals; i on l'aparell de l'estat es legitima per si sol, independentment de l'opinió de la majoria social. És a dir, en una societat on s'ha trencat el contracte social entre el poble i l'estat i s'ha firmat un nou contracte entre el capital i l'estat, del qual els ciutadans som un tercer exclòs de les decisions polítiques, els recursos i les accions tradicionals dels moviments socials (manifestacions, iniciatives legislatives populars, etc.), destinats a pressionar o intentar influir sobre les decisions estatals per generar progrés des de l'estat, es converteixen en el que podem anomenar un «component cultural heretat mort». I, explico què vull dir amb això.

Existeix una gran diferència entre activar manifestacions, vagues, marxes o qualsevol altre tipus de recursos i accions, per reivindicar més estat social, en l'Europa de 1955 i la de 2012. Quina és aquesta diferència?

En el marc de l'antic estat democràtic on existien instruments formals i informals d'integració i mediació entre l'estat i la societat, les manifestacions o vagues, en tant que podien incidir, pressionar i transformar la realitat, eren cultura viva, dinàmica, en moviment, plenament integrada a la realitat economicosocial i política de la societat.

Actualment, en el marc d'una societat autoritària on s'han eliminat els mecanismes i els instruments polítics a través dels quals els ciutadans podíem convertir la potencialitat en realitat, l'ordre volgut en ordre estatal real, les formes democràtiques de mobilització

es converteixen en un element que caracteritzava la vida dels nostres pares i que nosaltres transportem al present, convertint-los en la nostra forma d'organització i lluita amb el problema que ja no tenen cap capacitat d'influir ni transformar la realitat. Es tracta d'una forma d'organització i lluita desfasada, que ja no encaixa, ni pertany, ni té utilitat en el present. Es tracta d'un element cultural heretat mort, estàtic, que no està integrat, que no és funcional, que és autònom i independent de la realitat politicoeconòmica basada en un poder tecnocràtic tancat en si mateix, desvinculat de la ciutadania.

La pancarta, la bandera o l'adhesiu d'una organització, així com la protesta en defensa de l'estat social, es converteixen, per tant, en una mena de «vestit de diumenge» que ens posem una estona als individus per, després, quan s'ha acabat la manifestació i sense haver aconseguit incidir el més mínim en les decisions del poder, continuar amb la nostra vida diària que res té a veure amb la vella possibilitat de participar i influir en la presa de decisions públiques. Es produeix, en conseqüència, una museïtzació, una cosificació, dels vells recursos i les velles accions de mobilització, que s'han convertit en una cosa estàtica i morta, que és totalment autònoma, desfasada i sense capacitat d'encaix ni incidència en el vigent sistema polític i econòmic. És per això que parlo d'un monisme dels escenaris capitalistes possibles o d'una societat sense alternatives.

Així doncs, en aquest context dels tres monismes descrits, l'estratègia per aconseguir implementar un model d'estat amb polítiques d'igualtat social ja no pot consistir a pretendre exercir, mitjançant la mobilització denúncia (manifestacions, vagues, etc.), pressió sobre l'estat o la UE per tal que modifiqui l'actuació. La implementació de polítiques d'igualtat social, a diferència del passat, ja no és possible «des de» i «per a» l'estat capitalista, cal buscar altres vies.

L'única estratègia possible passa per una ruptura constituent, per la conformació d'estructures populars que es constitueixin en un «govern paral·lel» o en un «doble poder» i des d'on s'emeti una nova i alternativa «normativitat» en obert conflicte amb l'estatal o europea (per exemple, normatives on s'estableixi la gratuïtat, entre d'altres, d'autopistes, transport públic o matrícules universitàries i s'insti els ciutadans en massa a no pagar). L'ampliació per part d'aquest «poder paral·lel» de la participació popular en múltiples àmbits d'actuació, en detriment del poder oficial, crea una autèntica situació de ruptura i obre les portes per iniciar el procés de conformació d'un nou estat socialista i independent al marge de l'actual UE.

3. L'aposta de la CUP per la municipalització

Jordi Berbis. Col·laborador de la CUP de Sabadell i membre del Seminari d'Economia Crítica Taifa

En quines coordenades ideològiques fem aquesta aposta per la municipalització?

El context del qual partim és el que considera l'autogestió de les empreses per part dels seus treballadors com a element que necessàriament ha de formar part del socialisme i de la seva construcció. La municipalització dels serveis públics privatitzats o subcontractats seria un primer pas cap a l'autogestió d'aquests serveis per part dels seus treballadors.

L'experiència històrica prèvia a l'hora d'aplicar-la (Iugoslàvia, Cuba...) ens demostra que aquest camí està ple d'obstacles, i que el simple fet d'introduir l'autogestió en les empreses no implica, de manera automàtica, que les actituds i els valors que promoguin siguin socialistes, ni tan sols que pugui durar en el temps.

Amb quins agents hem de comptar?

Des del nostre punt de vista, la municipalització tal i com ens la plantejarem necessita de l'acció conjunta del moviment polític i de les forces sindicals presents en les empreses a municipalitzar, per tal de fer-la efectiva de manera relativament ràpida. Els sindicats podrien tenir un paper de vigilant en tot el procés per tal que no es malmeti la futura empresa municipalitzada. Al mateix temps, permetria detectar els possibles casos de corrupteles i contractes fraudulents.

És per això que les primeres empreses a municipalitzar, entenent que ja s'han fet els contactes pertinents, haurien de ser aquelles on tinguessin més presència les forces sindicals afins. Però també implica que aquelles on estratègicament és més important que s'estengui la seva presència és en les empreses concessionàries en les quals en aquest moment no hi són presents. Forçosament això passa per una acció concertada

entre el moviment polític i el sindical.

Per què hem de remunicipalitzar els serveis públics?

La remunicipalització ens dotaria de grans instruments per assolir tota una sèrie d'objectius que podem dividir, per simplificar, en dos grans grups:

1. Per poder fer una política d'esquerres transformadora en el capitalisme.
2. Com a laboratori per autogestionar l'economia.

Polítiques transformadores d'esquerres: una mostra

Un dels primers efectes de la remunicipalització és permetre uns serveis públics orientats cap a les necessitats de la població i no pas com a àmbit d'acumulació o obtenció de beneficis per part del capital. Aquest efecte lliga amb un altre més de tipus estratègic que és, en la mesura de les possibilitats inherents a cada moment i àmbit de lluita, erosionar en general la base econòmica del capitalisme. Aquest ha de ser el pilar bàsic de les actuacions en aquest sentit.

Les possibilitats que ens donaria a curt termini la remunicipalització són enormes i ens podrien ocupar pàgines senceres. D'entre les possibilitats més evidents o que se'ns revelen ràpidament tenim:

- Generació d'ocupació estable en els serveis corresponents.
- Possibilitat real d'aplicació directa de polítiques socials en les tarifes que es fixessin. Exemples: no cobrar els serveis de subministrament d'aigua en el cas dels aturats, escoles bressol gratuïtes per a treballadors, etc.

Si examinem les actuals prestacions socials, per altra banda cada cop més exigües, ens adonarem que, pel que fa als subministraments bàsics (aigua, llum...) no deixen de ser subvencions que permeten als receptors continuar essent clients d'empreses abans públiques.

- Modulació de les tarifes i planificació de les inversions basades en criteris ecològics.
- Modulació de les tarifes en funció de si s'obté plusvàlua o no d'aquell servei. Exemple: cobrar l'aigua més cara en el cas de bars o restaurants que a les llars amb igualtat de consum.

Les empreses municipalitzades com a laboratori: algunes qüestions

Quin model hem d'aplicar?

La introducció de l'autogestió ens planteja, en qualsevol cas, diverses incògnites a resoldre:

- Quins són els agents que l'haurien d'impulsar?
- Quin nivell de coordinació establím entre les empreses o unitats de producció?
- Quin ha de ser el mecanisme de coordinació?
- Des d'on s'estableix? Qui decideix?

El debat en detall al voltant d'aquestes qüestions no es pot fer en la conjuntura actual: seria debatre en el buit en tant que les possibilitats de realització de l'autogestió de les empreses són força minses en el context actual. A més, el context de la lluita per l'emancipació social, nacional i de gènere serà totalment diferent en el moment en què realment sigui factible l'autogestió, fet que segurament invalidaria les conclusions del debat si el féssim en aquest moment.

El que sí que creiem que hem de fer és establir algunes línies mestres per indicar per on hauria de passar l'autogestió. Quines haurien de ser les característiques que hauria de complir? Basant-nos en l'anàlisi de Michael A. Lebowitz, podem afirmar que:

1. El poder de decisió no ha d'estar exclusivament en mans del col·lectiu de treballadors de cada empresa autogestionada, sinó que s'han d'establir mecanismes de solidaritat i coordinació amb la resta de la societat. Si no, es corre el perill de caure en el que Michael A. Lebowitz anomena «patriotisme d'empresa», un fenomen que ja podem observar actualment en empreses amb seccions sindicals realment combatives.

2. Els mecanismes interns de decisió han de ser el màxim de democràtics, però sobretot s'ha de garantir la participació efectiva de tot el col·lectiu, evitant l'acaparament del poder i de la participació per una part del col·lectiu.

3. El finançament no es pot deixar exclusivament en mans de les empreses autogestionades.

Especificitats en el cas de les empreses municipals

Cal tenir present que, en el marc de la visió socialista sobre el cooperativisme (que és la forma sota la qual haurien d'operar les empreses remunicipalitzades), Iñaki Gil de San Vicente indica:

«Per què Lenin va optar pel cooperativisme des de l'inici de la seva vida revolucionària i va enfortir aquesta convicció des de l'inici de la revolució bolxevic i va insistir cada cop més en aquest sistema com una de les solucions definitives per avançar cap al socialisme? Per dues raons estretament unides. La primera, perquè assumia la teoria marxista sobre el cooperativisme de producció i de consum com un dels mètodes d'avenç cap al socialisme, mètode oposat a l'opció reformista del cooperativisme només de consum, o només de producció, i sempre dins de la dictadura del mercat burgès.»

Traslladat al nostre context en particular, implica que, considerant els serveis municipals subcontractats més importants (el subministrament d'aigua, la recollida d'escombraries, etc.), la prestació del servei la realitzen empreses susceptibles de municipalització. És a dir, fins a cert punt, el consum d'aquest servei estaria a les nostres mans una vegada municipalitzats. Però la part corresponent a producció no, com seria el cas de la xarxa d'aigües Ter-Llobregat o dels abocadors on van a parar els residus de la ciutat.

Per tant, per assolir i mantenir els nostres objectius, seria necessari assumir, també, la gestió d'aquests serveis.

Bibliografia

Iñaki Gil de San Vicente. «Cooperativismo socialista y emancipación humana». *Marxismo Crítico*. <http://marxismocritico.com/2011/10/10/cooperativismo-socialista-y-emancipacion-humana/>

Michael A. Lebowitz. «Lecciones de la autogestión yugoslava». *Marxismo Crítico*. <http://marxismocritico.com/2011/10/03/lecciones-de-la-autogestion-yugoslava-michael-a-lebowitz/>

4. En defensa dels serveis públics: aportacions des de Lleida

Assemblea de la CUP de Lleida

Introducció

En les darreres dècades s'ha instaurat una mena de premissa d'un fort contingut ideològic però emmascarat amb el llenguatge «neutral» de l'economia, que associa l'Administració pública a quelcom lent, ineficient i els seus treballadors com a poc productius i, per contra, l'empresa privada com el sùmmum de la competitivitat, l'eficiència i la perfecció. Aquesta idea va portar els ajuntaments, especialment durant la dècada dels anys 90, a despendre's de molts dels serveis que l'Administració pública obligatòriament ha de proporcionar a la ciutadania (gestió de l'aigua, brossa, transports urbans...) per donar-ne la gestió a empreses privades (l'anomenada externalització) sota l'argument de millorar-ne el servei, l'eficiència i la gestió.

Així, l'Administració local es desprenia d'uns serveis que es consideraven deficitaris i poc rendibles cedint-los a l'empresa privada sota diferents règims jurídics, però en tots els casos deixant d'exercir de manera directa la seva responsabilitat —o, fins i tot, desistint de fer-ho— i deslliurant-se també de qualsevol obligació sobre la seva plantilla. Aquest model, l'Ajuntament de Lleida l'ha dut a terme a bastament i suposa, de fet, una menor transparència en el seu funcionament, una visió estrictament econòmica en el desenvolupament de les tasques que li són pròpies, oblidant-se de la responsabilitat social, i una precarietat de les condicions de treball dels seus empleats, a banda d'un marge de benefici industrial que, d'una altra manera, es retindria en les arques municipals.

Aquest juny de 2012 la Paeria ha d'acordar la renovació de dues concessions que l'Ajuntament de Lleida té externalitzades: els autobusos i el servei domiciliari a persones grans i dependents. A més a més, ens trobem en un context de crisi econòmica i retallades als més elementals drets socials (sanitat, educació, habitatge, ocupació...) que fa augmentar, dia a dia, les necessitats socials de la comunitat amb cada cop més casos de pobresa i exclusió i, conseqüentment, ara més que mai cal optimitzar els recursos i els serveis públics per oferir els seus objectius inherents: justícia social i igualtat.

Creiem, doncs, que és un bon moment per parlar de municipalització i oferir propostes des de l'esquerra que, sense perdre de vista aquests objectius socials, comptin amb viabilitat econòmica i seguretat jurídica.

Aquest document, fruit de la col·laboració desinteressada d'economistes, juristes i agents socials de la nostra ciutat, pretén mostrar que, ara més que mai, Lleida necessita recuperar els seus serveis públics. I que si existeix voluntat política, el nostre consistori compta amb totes les eines, que exposem tot seguit, per tornar a prendre el control econòmic i democràtic dels serveis públics per posar-los a disposició de la majoria.

I. Punt de partida: Els serveis públics en mans públiques

Des de la Candidatura d'Unitat Popular de Lleida i l'Assemblea de Joves apostem per la defensa d'una societat més justa que passa, inevitablement, per avantposar l'interès públic per davant de l'individual, fet que es tradueix, en aquests moments, per la necessitat d'aturar el desmantellament de les conquestes socials assolides en l'anomenat estat del benestar i revertir-ne la tendència privatitzadora que han dut a terme els successius governs, i per aturar, en el cas municipal, l'externalització dels serveis (que comencen a tenir uns preus elevats per als ciutadans a la vegada que se n'està ressentint la qualitat).

Cal aturar les privatitzacions i revertir aquesta situació amb la preservació dels béns i serveis que conformen el sector públic municipal i el foment de la bona gestió, la transparència i el disseny de l'execució. Amb l'empara en una pretesa voluntat d'aconseguir una major planificació i un major control de la gestió i de l'avaluació de resultats, s'ha produït una progressiva privatització dels serveis públics difuminant les fronteres entre sector públic i privat, fet que desdibuixa a qui corresponen les responsabilitats i pot incrementar el malbaratament dels recursos i el descontrol democràtic.

El govern de la Paeria, amb l'argument que el sector públic és deficitari i ineficient, recorre per la gestió d'aquests serveis a empreses privades que busquen maximitzar beneficis, com és lògic, ja que són privades, i una rendibilitat econòmica enlloc de la prestació d'un servei social universal i igualitari. Així, per exemple en el cas dels autobusos, s'eliminen o es redueixen freqüències de les línies que donen servei a barris més perifèrics perquè són les més costoses, però també són les que utilitzen les persones que, per una distància més gran i una obtenció de rendes més reduïda, més les necessiten.

També per a les persones grans o dependents, l'externalització de l'atenció que necessiten sol suposar un encariment del servei o bé una disminució de la qualitat oferta, en generar-se pitjors condicions laborals i salarials per als treballadors i les treballadores, i disminuir la transparència de la gestió del personal i del propi servei. Des de la CUP, defensem l'oferta de serveis socials públics i no l'oferta pública de serveis socials. Això suposa que ha de ser l'Administració pública qui els presti directament.

En definitiva, excepte determinades situacions en què pugui requerir-se una inversió i especialització inassolibles per a una administració, la privatització de serveis no té cap avantatge per als usuaris i les usuàries i, en canvi, encareixen i degraden el servei i generen unes condicions laborals precàries. A més, els beneficis que obtenen les empreses adjudicatàries per prestar el servei, podrien revertir en la ciutat en cas que fos l'Ajuntament qui el prestés, ja sigui tant des del punt de vista de l'estalvi econòmic com pel que fa a la millora del servei, de les condicions laborals del personal treballador i del foment de l'ocupació. El benefici de l'empresa privada es basa en aquests condicionants.

Per això, des de la CUP i l'AJLL defensem la promoció i l'impuls de la gestió pública dels serveis públics. La qualitat dels serveis que presta l'Administració té a veure amb la responsabilitat, la transparència i el compromís en la gestió pública, així com amb la garantia de la regularitat i continuïtat. Cal mantenir els serveis bàsics en mans públiques com a garantia que els criteris sota els quals es gestionaran seran els d'igualtat, universalitat en l'accés, vocació del servei a la ciutadania, i no criteris merament mercantilistes o economicistes.

II. L'estat actual de les concessions de serveis públics a Lleida

Actualment l'Ajuntament de Lleida té externalitzats diferents serveis públics, entre els quals, els més destacables són:

- **Autobusos:** L'1 de juliol de 2003 l'empresa Sarbus (ara dins del grup Moventis) va iniciar la gestió del transport en autobús a la ciutat de Lleida, després d'adjudicar-se el contracte en el concurs que es dugué a terme el 2002 i que la Paeria externalitzés aquest servei, que anteriorment ofería a través de l'empresa pública Autobusos de Lleida, creada l'any 1985. La concessió per a 10 anys a Moventis finalitza aquest 2012 i, recentment, ha viscut un conflicte laboral molt greu, amb aturades i vaga del servei, per incompliment de conveni i vulneració dels drets adquirits; al mateix temps que s'ha elevat el preu del bitllet i s'han rebaixat freqüències i suprimit dies de servei en algunes línies.

- **Servei d'ajut a domicili:** Fins ara ofert per l'empresa BBserveis, adjudicatària del contracte en règim de concessió, que es troba en aquest moment en concurs de creditors i que deu a la seva plantilla 6 mesos de sou, a banda d'incompliments contractuals cap a la Paeria, que ha hagut de fer-se càrrec de part dels salaris endarrerits i que és responsable de l'atenció a les persones. L'estat actual d'aquesta concessió és que s'ha dut a terme una adjudicació a una altra empresa.

- **Serveis de neteja i manteniment d'edificis, locals i instal·lacions de l'Ajuntament de Lleida i d'organismes autònoms:** Adjudicat el 5 de juliol de 2010 a l'empresa CLANSER, SA amb un valor estimat del contracte (IVA exclòs) de 13.016.949,15 € i un termini d'execució de 2 anys prorrogables a dos anualitats més, actualment està incomplint el conveni signat amb els/les treballadors/es perquè en vulnera els drets.

- **Neteja viària:** El 20 de gener de 2006 es publicava la concessió del servei de neteja i transport d'escombraries a l'empresa ILNET, formada per Romero Polo i Sufi que iniciaven el servei el 16 de març del mateix any per un període de 10 anys. Recentment hi hagut un conflicte laboral per incompliment de conveni i infracció dels drets laborals del personal.

- **Servei d'abastament i sanejament d'aigua:** Gestionat actualment per Aigües de Lleida, una unió temporal d'empreses formada per Aqualia, Gestión Integral del Agua SA i Fomento de Construcciones y Contratas SA mitjançant contracte de concessió del servei de la gestió de l'aigua signat amb l'Ajuntament de Lleida, el mes de desembre de 1993. El 1994 la UTE iniciava l'activitat amb la gestió integral de l'aigua d'aquest municipi, és a dir, el manteniment i l'explotació de l'abastament i el sanejament de l'aigua, i des de l'any 1996 també la depuració, amb la gestió de l'estació depuradora. Amb la cessió de la gestió, l'Ajuntament perd el control envers les obres de manteniment i millora, amb el consegüent malbaratament de recursos que no ha de repercutir forçosament en un millor servei, i una tendència a elevar preus i allargar terminis en la vida dels contractes que només beneficia les concessionàries.

La realitat d'aquestes concessions és que, en la majoria de casos, han vist retallades les aportacions de l'Ajuntament —la llei fixa un topall del 20% en la reducció dels contractes de les concessions administratives. Aquest fet ha comportat l'existència de llocs de treball precaris i una disminució dels serveis prestats per part de les empreses a la ciutadania de Lleida.

Així, per exemple, s'ha retallat l'assignació a ILNET en 840.000 euros, 150.000 euros a la concessionària del servei d'autobusos i 300.000 euros a les empreses que duen a terme el servei de parcs i jardins. Les conseqüències d'aquestes retallades han provocat que aquestes empreses vegin minvada l'entrada de transferències des del sector públic i que, enlloc de renunciar a una part del marge comercial de benefici que se situa al voltant del 17% del preu del contracte, hagin decidit repercutir la disminució retallant les condicions laborals dels seus treballadors i la qualitat i/o quantitat dels serveis, mantenint intacte el volum de beneficis. Aquest fet, ha conduït a importants mobilitzacions dels treballadors i de les treballadores de les empreses concessionàries —com en el cas d'ILNET o SARBUS— amb el suport ciutadà, atesa la reducció dels serveis com, en el cas dels autobusos, reduint freqüències i suprimint el servei de dissabte en quatre línies, i no es descarten noves retallades.

Menció a part mereixen els serveis que, malgrat la gestió indirecta, actualment es reserven a centres especials de treball (CET) —com la concessió del contracte de manteniment de parcs i jardins— per ocupar persones amb diferents graus de capacitat. Aquests contractes reservats permeten assolir un benefici social clar que va més enllà de l'eficiència i la qualitat tècnica en si mateixes, i representen una posició intermèdia entre abstreure's totalment dels fins socials de tota contractació pública (com és el cas de totes les concessions abans detallades d'autobusos, neteja viària, etc.) i assumir en majúscules la responsabilitat pública en la gestió de serveis, fet que suposaria que la Paeria contractés aquestes persones.

Però no sols existeix la fórmula de reserva per als CET en algun contracte sinó que poden aplicar-se les anomenades clàusules socials en totes i cada una de les contractacions, cosa que no es fa per manca de voluntat política, no pas perquè les empreses no estiguin en disposició/obligació de complir aquestes clàusules que poden anar, des de contractar un percentatge de la plantilla de persones amb risc d'exclusió social o discapacitades fins a subministrar productes de comerç just, a banda d'existir a Lleida un bon grapat d'empreses del tercer sector i entitats sense ànim de lucre que podrien optar a aquestes contractacions que ara recauen en negocis amb repercussió social zero.

III. Informe jurídic

El debat sobre el model de gestió dels serveis públics té més a veure amb criteris polítics i ideològics sobre el model de societat i sobre l'aposta per reconèixer la igualtat i garantir els drets socials, que no pas amb criteris jurídics o tècnics. Malgrat tot, sovint

sentim a dir que les opcions privatitzadores o externalitzadores de serveis compten amb una major viabilitat i seguretat jurídica, però això és senzillament fals.

Així, des d'un punt de vista polític o d'oportunitat, la gestió que fem a la nostra ciutat dels serveis públics depèn d'una prèvia decisió sobre la vinculació més o menys lligada al control democràtic del sector públic, que suposarà una major o menor assumpció de responsabilitat en la gestió (de més a menys):

a) Gestió directa per part de l'Administració del servei públic, que admet diferents variants: per si mateixa, per mitjà d'un organisme autònom, o per mitjà d'una entitat pública empresarial o societat mercantil de capital públic.

b) Gestió indirecta o externalitzada del servei públic que passa a subcontractar-se amb l'empresa privada en alguna de les modalitats previstes: concessió, gestió interessada, concert, societat o cooperativa d'economia mixta, o arrendament d'instal·lacions.

c) Servei privatitzat que presten societats mercantils, amb o sense participació de capital públic, sense cap mena de gestió per part de l'Administració, quan són serveis no essencials.

Doncs bé, a l'hora de decidir quin dels anteriors models de major o menor implicació pública aprofitem per gestionar els serveis a la ciutadania, entenem que des d'una òptica d'esquerres només la gestió directa entronca amb una concepció del servei públic que ha de servir als objectius de justícia social i igualtat, ja no sols en els fins sinó també en els mitjans que emprava per a aquesta gestió. És a dir, que no en tenim prou a vetllar per la consecució d'un bon servei per a la ciutadania —que tècnicament es podria assolir per les fórmules de gestió indirecta i, fins i tot, privada— sinó que entenem que les bones condicions laborals del personal i la destinació dels beneficis a les arques municipals o el propi abaratiment o la gratuïtat del servei són, també, objectius a complir per l'Administració i un mandat de l'estat social de dret.

Des d'aquesta concepció de la gestió dels interessos públics, fàcilment es detecta que és més elevat el benefici social que pot extreure's de la gestió directa dels serveis públics, que no pas el presumpte i no sempre real benefici que pugui suposar una gestió indirecta més eficient però que, no ho oblidem, té per objectiu un benefici industrial a restar del que es deixi de destinar en recursos humans i materials que tant afecten la qualitat d'un servei.

La varietat d'opcions que permet la gestió directa deixa en paper mullat les crítiques interessades a una presumpta ineficiència que se'ns vol fer creure inherent al sector públic, quan els preceptes legals contempen amb suficient laxitud diferents tipus de gestió directa que poden ajustar-se a les necessitats de cada servei. Així, el Decret 179/1995, de 13 de juny, pel qual s'aprova el Reglament d'obres, activitats i serveis dels ens locals, contempla les formes següents:

a) Gestió a través de la mateixa organització ordinària de l'ens local.

Aquest ens assumeix i centralitza el servei, exerceix de forma exclusiva les potestats de direcció i de gestió sobre la gestió; el personal depèn directament de la mateixa corporació i n'assumeix el risc derivat. Els mitjans personals i materials del servei s'adscriuen i s'integren en el pressupost de l'ens local i la gestió econòmica resta subjecta a la funció d'intervenció i del control intern financer i d'eficàcia.

b) Per mitjà d'un organisme autònom.

Organisme dotat de personalitat jurídica, té plena capacitat per al compliment dels fins que en determinen la constitució i es regeix pels seus estatuts que aprova el ple de la corporació, per les normes contingudes en el Reglament del servei i la legislació. Correspon al ple de l'ens local la designació, el cessament o la substitució dels òrgans de govern i pot preveure's la presència de representants socials en la junta directiva. El pressupost s'ha d'adaptar a les normes sobre l'estructura pressupostària dels ens locals i s'ha d'integrar al pressupost general de l'ens. No pot realitzar augments de personal sense l'autorització de l'ens local. Els beneficis que s'obtinguin amb les operacions comercials, industrials o anàlogues, si s'escau, s'integren en el pressupost de l'organisme, que ha de constituir un patrimoni especial afectat als fins específics. Les operacions de crèdit i de tresoreria les aprova l'ens local que també fa les funcions de fiscalització i control de la gestió econòmica, financera i pressupostària de l'organisme, així com les de comptabilitat, tresoreria i recaptació. Els funcionaris de l'ens local que presten serveis als organismes autònoms que en depenen hi mantenen la situació de servei actiu, llevat que s'integrin a la funció pública pròpia dels organismes.

c) Per mitjà d'una entitat pública empresarial.

A diferència de l'anterior, l'entitat pública empresarial es troba sotmesa al dret privat i el seu personal al dret laboral (per a la seva selecció regeixen els principis d'igualtat, publicitat, capacitat i mèrit). Té patrimoni propi amb el mateix règim que l'organisme autònom i quant a la contractació que efectua, també ha de regir-se per les normes generals de contractació administrativa (procediments públics d'adjudicació segons mèrit i capacitat). Quant al règim pressupostari i financer, se sotmet a un control menor que

l'organisme autònom, ja que es basa en la realització d'auditories anuals obligatòries en lloc d'un control continuat com en el cas anterior. En l'entitat pública empresarial s'elabora un pressupost d'explotació amb detall dels seus recursos i dotacions anuals. No pot exercir potestats administratives ni atorgar fons o ajuts.

d) Societat mercantil amb capital social íntegrament públic.

El servei s'exerceix en règim d'empresa privada i el capital social pertany íntegrament a l'ens local. Igual que succeeix amb l'entitat pública empresarial, estem davant un control públic periòdic i no continu, a diferència de l'organisme autònom. La societat ha d'adoptar la forma de responsabilitat limitada o de societat anònima i actua amb subjecció a les normes de dret mercantil, sens perjudici de les matèries exceptuades per l'acord de creació, les referents a les funcions de direcció i vigilància que exerceixi l'ens local sobre ella i les de contractació i d'altres de caràcter administratiu. Aquestes societats es poden instituir per fundació simultània per l'ens local, per l'adquisició per part de l'ens de totes les accions o les participacions d'una altra societat o per l'adquisició de totes les accions o participacions de titularitat privada d'una societat mercantil amb capital parcialment públic del qual és titular l'ens local. Els béns de domini públic adscrits pels ens locals a aquest tipus de societats per al compliment dels seus fins conserven la qualificació jurídica originària i l'adscripció no implica transmissió del domini ni desafectació. Els béns patrimonials aportats s'incorporen directament al patrimoni de la societat però s'ha de demanar, quan calgui, l'informe previ al Departament de Governació i, en tot cas, se li ha de donar sempre compte. Els contractes i les relacions amb tercers per part de les societats tenen caràcter mercantil; però, d'altra banda, els són d'aplicació les normes generals de la responsabilitat patrimonial derivada del funcionament dels serveis públics. La junta general és assumida pel ple de l'ens local, amb una composició inferior i proporcional a la representativitat dels grups polítics, i designa un consell d'administració a favor de persones professionalment qualificades i representants d'usuaris, així com una gerència. Tot el personal de la societat té caràcter laboral i per seleccionar-los regeixen els principis d'igualtat, publicitat, capacitat i mèrit. Aquest tipus de societats estan subjectes a la programació, a la coordinació pressupostària i financera i a la tresoreria de l'ens local, per mitjà dels plans i els programes comuns que aprova el ple de la corporació. Els estats de previsió de les despeses i els ingressos de la societat s'han d'integrar en el pressupost general de l'ens local. L'adquisició de béns immobles i la contractació d'obres s'han de sotmetre a un procediment que s'adapti als principis de publicitat i de concurrència de la contractació.

Finalment, podem afirmar que es poden aturar les privatitzacions dels serveis públics, i es pot revertir aquesta situació i promoure i impulsar la gestió pública d'aquests serveis

com a garantia de democràcia i d'universalitat en l'accés per a tothom, i de transparència i control democràtic en la gestió i el funcionament.

Quant al procediment legalment establert per revertir l'actual situació, podem diferenciar aquelles concessions la durada de les quals està a punt de finalitzar i poden, senzillament, no ser objecte de pròrroga, d'aquelles altres que tenen una durada superior a la prevista.

En el primer cas, el canvi de la forma de gestió d'un servei exigeix la instrucció de l'expedient i la tramitació del procediment, en els aspectes aplicables, a les quals es refereixen els articles 159 i 160 del Reglament. I, en el segon cas, la municipalització requereix tramitar un procediment en el qual s'acordi bé el rescat de la concessió per concórrer a un interès social (sempre tenint en compte el grau d'amortització i els danys i perjudicis que es puguin demandar), bé la resolució del contracte per incompliment de les obligacions essencials de l'empresari, en casos flagrants com per exemple el de BSS, amb la reversió del servei a l'ens local. També en els casos en què les concessionàries estan posant en perill la bona prestació del servei cal recordar que l'ens local té la potestat d'intervenció fins que aquelles causes cessin.

IV. Informe econòmic

Cal avançar cap a una municipalització plena dels serveis que, actualment, l'Ajuntament de Lleida ofereix en règim de concessió. La municipalització implica un control absolut de l'Ajuntament sobre els preus que s'apliquen —i, per tant, la possibilitat de l'abaratiment mitjançant la pressió social (la qual cosa significa que tothom en pot fer ús independentment dels ingressos)—, la desaparició del benefici industrial que reverteix, per una part, en majors ingressos municipals i, per una altra, en unes millors condicions de treball per als professionals que hi treballen. No és admissible que des de l'Administració pública s'accepti mantenir relacions econòmiques amb empreses que tenen els seus treballadors en situacions de precarietat, l'Administració pública justament ha de seguir un altre model laboral.

L'ús del diner públic, que no oblidem és el diner que els ciutadans i les ciutadanes resten dels seus ingressos per finançar els béns i els serveis públics locals, no ha d'excloure cap persona per renda, color, cultura, etc. del seu ús i/o consum. Això implica, d'entrada, un aprofitament d'aquests diners no basat en la seva explotació especulativa, sinó en el seu aprofitament col·lectiu que suposa, en molts casos aplicar preus polítics,

no arribar ni a cobrir els costos, ja que l'objectiu principal és donar un servei a la ciutadania. Diguem, ràpidament, que aquest no cobrir costos en algunes activitats, ja siguin productives o de serveis, no suposa que estiguem a favor d'un endeutament continu, estructural; el que volem indicar és que en l'Administració pública hi ha d'haver vasos comunicants entre els ingressos i les despeses que es produeixen en cadascuna de les activitats municipals i de la mateixa manera que n'hi haurà algunes que difícilment aconseguiran un equilibri entre les entrades i les sortides, n'hi haurà unes altres en les quals aquest balanç serà favorable a les entrades.

Per això parlem de vasos comunicants, per això parlem d'aquesta interrelació i integració de les diferents tasques des d'aquesta dimensió de l'aprofitament públic dels diners. La comptabilitat pública, eminentment pressupostària, no implica la consecució d'una renda residual, un benefici, sinó la de cobrir les necessitats que els i les residents de la ciutat demanden i reivindiquen i que mai l'empresa privada, regida per criteris exclusius de maximitzar el benefici, atindrà i, per tant, cobrirà. I és que, en definitiva, hom pot afirmar categòricament que els interessos dels serveis públics i els de l'empresa privada són antagònics, de manera que lliurar els primers a mans dels segons, suposa una perversió de la prestació de serveis per part de les administracions.

Aquestes diferències entre l'explotació pública dels recursos per part de l'Administració local i per part de l'empresa privada, fa que sigui del tot errònia la similitud que molts cops es fa entre ambdues quan es diu, amb molta més assiduitat del que seria de menester, que l'ajuntament és com una empresa i, fins i tot, com una família.

Aquesta dimensió monetarista de les tres institucions no és gens igual ni uniforme si és té en compte la qualitat, del tot diferent, dels fins que persegueixen totes tres. Evidentment, els diners no es poden malbaratar, els diners, i més encara si són públics, no es poden tirar, la qual cosa no vol dir, ni molt menys, que només hi hagi una manera d'utilitzar-los: buscant-ne la capitalització. Els ajuntaments no poden sempre buscar una capitalització directa dels seus diners, sinó que, en determinats casos, encara que aquesta determinació sempre estarà en funció de la dimensió pública que tingui l'equip de govern, serà obligat mantenir el servei malgrat no reproduir el que regularment es gasta. També és cert, que això no invalida la possibilitat que l'ajuntament té de rendibilitzar els seus recursos quan les circumstàncies li són favorables sense que quedi minvada la prestació pública o l'atenció als grups més desfavorits.

Ara, més que mai, i obliga a aquesta actualitat la crisi econòmica financera, cal prioritzar l'acció pública per rendibilitzar socialment els diners de tots i totes. Ara, més que mai,

l'ús dels ingressos públics, que resten, pràcticament, reduïts als impostos, taxes, preus públics i transferències, per la impossibilitat legal d'acudir al crèdit privat, estan condicionats pel seu destí final que no és altre que la seva naturalesa social, la qual cosa significa que no ens podem apartar mai de la gestió pública de tots els serveis municipals, buscant en cada cas la fórmula jurídica que millor serveixi als interessos de tot.

Una qüestió és evident, en cap activitat la consecució d'un benefici industrial estarà al capdavant de les prioritats i, si en algun supòsit el servei no es pot gestionar directament des de l'ajuntament, la creació d'un institut, un organisme, una cooperativa o una societat, es farà de tal manera que només hi hagi l'ajuntament o algun altre dels seus organismes o instituts com a soci de la nova institució a crear. En definitiva, la titularitat i la gestió sempre seran del tot municipals. És possible que, en alguns casos, l'agilitat que comporta poder alliberar-se dels procediments administratius, que poden, parcialment, alentir la gestió, farà aconsellable crear aquesta nova institució; però, tal com diem, l'ajuntament ha de ser l'administrador i executor de la política pública que requereixi el servei pel que va ser creada.

La política municipal dels serveis públics passa, conjuntament amb les de les altres administracions, de manera inexorable, per un reforçament del salari social, del que se'n diu el salari indirecte. En uns moments en què les rendes salarials es troben en un procés de reducció o, com a màxim, estabilitzades, perquè la capacitat adquisitiva baixa a causa de la pujada dels preus, l'ús del diner públic ha d'estar del tot justificat.

Avui dia sabem de la rigidesa al creixement dels ingressos públics a causa de l'atonia de l'economia; sabem també que Lleida ciutat té una pressió fiscal local difícilment suportable; sabem, com hem dit, que s'ha tallat l'accés al crèdit; sabem que les transferències de l'Estat, de la Generalitat i d'Europa, no només tendeixen a la baixa, sinó que tenen un cost de finançament complementari perquè no arriben mai en el moment contractual, i sabem que la nova llei de finançament municipal no hi arribarà mai. Probablement molta gent es pregunta com podem tirar endavant en aquestes condicions una política de serveis públics com la que estem preconitzant, és a dir, dirigida i executada des del mateix ajuntament i en situacions límit a través d'institucions cent per cent municipals en el capital i en l'estructura organitzativa, de direcció i gestió. Doncs bé, pensem que les despeses d'inversió en serveis públics no poden baixar, sinó tot el contrari: pujar, i el que sí es pot retallar i, per tant, reduir de despeses de personal, són els càrrecs de confiança.

Cal centrar la gestió en els tècnics i funcionaris municipals i eliminar la sobredimensi-

onada estructura actual de gabinets, assessors i càrrecs de confiança, així com l'estructura de gerències sobreposada a la figura dels regidors i les regidores de govern. Una ciutat de 138 mil habitants i un pressupost de 160 milions d'euros no necessita d'un ajuntament paral·lel com el que, des de fa uns anys ençà, ha desplegat la Paeria. S'ha de ser plenament conscient que l'abús que es fa d'aquests nomenaments genera desànim i frustració en els/les treballadors/es que veuen limitades les seves legítimes expectatives de promoció i el sobrecost que suposa per als serveis públics.

V. El punt d'arribada: Les nostres propostes

Davant la situació social exposada i les possibilitats que s'apunten al llarg del text per preservar els serveis públics en mans públiques, amb un major control democràtic i benefici social fruit d'aquests serveis, les propostes que llancem des de la CUP es poden resumir en les següents:

1. Comprometre el ple amb la preservació dels béns i serveis que conformen el sector públic municipal, com a garantia que els criteris sota els quals es gestionaran seran els d'igualtat, universalitat en l'accés, vocació del servei a la ciutadania i no criteris merament mercantilistes o economicistes.

2. Aturar les retallades pressupostàries de l'ajuntament als serveis públics, ja que els serveis socials, l'atenció a la dependència i el servei de transport urbà i neteja viària, entre altres, han de ser prioritats en la política pressupostària local. La comptabilitat pública, eminentment pressupostària, no ha d'implicar la consecució d'una renda residual, un benefici, en cada àmbit en què s'aplica sinó la consecució de cobrir les necessitats que els i les residents de la ciutat demanden i reivindiquen.

3. Dirigir la política municipal dels serveis públics, conjuntament amb les de les altres administracions, cap a un reforçament del salari social, del que se'n diu el salari indirecte. En uns moments en què les rendes salarials es troben en un procés de reducció o, com a màxim, estabilitzades, perquè la capacitat adquisitiva baixa a causa de la pujada dels preus, l'ús del diner públic ha d'estar del tot justificat.

4. No prorrogar aquelles concessions la durada de les quals està a punt de finalitzar i, envers aquelles altres que tenen una durada superior prevista, estudiar en cada cas la municipalització bé a través del rescat de la concessió per concórrer a un interès social (sempre tenint en compte el grau d'amortització i els danys i perjudicis que es puguin de-

mandar), bé la resolució del contracte per incompliment de les obligacions essencials de l'empresari, en casos flagrants com el de BSS, amb la reversió del servei a l'ens local.

5. Apostar, al seu torn, per la gestió directa per part de l'ajuntament dels serveis públics, des de les diferents variants, triant la que millor s'ajusti a cada servei: l'ens local per si mateix, per mitjà d'un organisme autònom, per entitat pública empresarial o bé per societat mercantil de capital públic.

6. Centrar aquesta gestió directa en els tècnics i funcionaris municipals i eliminar la sobredimensionada estructura actual de gabinets, assessors i càrrecs de confiança, així com l'estructura de gerències sobreposada a la figura dels regidors i de les regidores de govern.

7. Vetllar per la consecució d'uns bons serveis públics, gratuïts i de qualitat per a la ciutadania lleidatana, que inclogui unes bones condicions laborals del personal i la destinació dels beneficis a les arques municipals o al propi abaratiment o gratuïtat del servei com a objectius a complir per l'Administració i un mandat de l'estat social de dret.

8. Mantenir la reserva a favor dels centres especials de treball (CET) del contracte de manteniment de parcs i jardins, aturant la retallada pressupostària que també ha aplicat la Paeria en el seu pressupost.

9. Aplicar en totes i cada una de les licitacions de contractes públics, les corresponents clàusules socials contemplades per la legislació i que poden anar, des de contractar un percentatge de la plantilla de persones amb risc d'exclusió social o discapacitades fins a subministrar productes de comerç just, a banda d'existir a Lleida un bon grapat d'empreses del tercer sector i entitats sense ànim de lucre que podrien optar a contractes vinculats al seu objecte social.

10. Implicar la ciutadania en els processos decisoris i els òrgans de gestió dels serveis públics, com a representants dels usuaris a qui van adreçats i dins un ple exercici dels drets socials de tots els lleidatans i les lleidatanes sense discriminacions per raó de gènere, mobilitat, capacitat, procedència o classe social.

Nota de vigència - Aquest document es va elaborar el juny de 2012 i totes les referències legals estan actualitzades a aquella data sense contenir la normativa posteriorment aprovada pel govern espanyol en relació amb limitacions pressupostàries, financeres o de contractació de personal propi dels ens locals, que cal tenir en compte a l'hora de municipalitzar serveis per a la gestió directa.

5. Arenys de Munt construint nous espais de control democràtic. Cap a la gestió pública de l'aigua i el sanejament

Assemblea de la CUP d'Arenys de Munt

Arenys de Munt, amb la CUP al capdavant, ha passat a gestionar directament l'abastament de l'aigua, fins que aquest canvi no es va produir se n'encarregava SOREA (filial d'Aigües de Barcelona).

El treball per a la recuperació de la gestió directa de l'aigua i per poder dur a terme una veritable gestió pública del servei, s'inicia quan la CUP estava a l'oposició fent un treball constant de defensa de la gestió pública de l'aigua i de sensibilització a la població sobre la importància que així fos, ja que l'aigua ha d'estar fora de la lògica del mercat i de l'ànim de lucre.

L'empresa pública GUSAM (Gestió Urbanística Societat Anònima Municipal) era l'empresa que agrupava part dels diferents serveis municipals, però arran de la crisi agrupa tots els serveis municipals que el municipi realitzava fins al moment. A proposta de la CUP, ja des de l'oposició, es van modificar els estatuts per tal que GUSAM pogués realitzar el servei d'aigua i abastament. Aquest canvi d'estatuts es va realitzar quan encara quedaven dos anys de contracte amb SOREA.

En les darreres eleccions, la CUP és la primera força política i exerceix l'alcaldia amb un acord de govern amb CIU. Un dels punts de l'acord és gestionar des del sector públic i de manera directa l'aigua al municipi, ja que el contracte amb SOREA finalitzava llavors.

En aquests moments s'està mirant quina compensació s'ha de pagar a SOREA per inversions realitzades i no amortitzades. Per tal de dur a terme aquesta valoració s'han analitzat bàsicament dos aspectes:

- 1) Les inversions realitzades pel concessionari que encara no estan amortitzades.

2) El grau de compliment del contracte.

Tot i haver de revisar en detall quines són les inversions realment realitzades i quines les amortitzacions que efectivament queden pendents, qualsevol incompliment del contracte pot venir a minorar la compensació al concessionari. En el cas d'Arenys de Munt s'està analitzant la diferència entre el rendiment anual aconseguït en la xarxa i el rendiment compromès. Com que no s'ha aconseguït el compromís contractual, s'han de valorar les pèrdues en aigua entre el rendiment real i el compromès i aquesta diferència ha d'anar a càrrec del concessionari.

D'altra banda, també s'ha de considerar el doble paper que ha jugat SOREA. En la mesura que el manteniment de la xarxa municipal es redueixi, SOREA estalvia en inversions. Però, alhora, es fa necessari injectar més aigua a la xarxa, un aigua que s'ha de comprar a la dessaladora de Blanes, un aigua que ven SOREA. Per tant, SOREA no té cap interès a millorar la xarxa municipal o a recuperar altres vies d'obtenció d'aigua (pous locals i mines).

En relació amb la situació laboral dels/de les treballadors/es un cop assumida per GUSAM, tal i com diu l'estatut del treballador, el personal laboral que presta serveis de manera indirecta, si aquesta gestió retorna a l'Administració pública —que es regeix per la llei de contractació pública—, ha de competir en un concurs públic. Si el servei hagués estat prestat per una altra empresa privada, els treballadors s'haguessin pogut subrogar. En el cas d'Arenys els treballadors varen arribar al contenciós i el varen perdre.

Idees per a la gestió directa pública de l'aigua per part dels municipis

En el cas que els municipis tinguin la gestió concessionada a una empresa privada i vulguin recuperar la gestió des del sector públic, es recomana mirar el següent:

- Obtenir el contracte actual, l'oferta guanyadora i els plecs de condicions que va realitzar l'Ajuntament per tal de concedir a una empresa privada la gestió.
- Mirar el nombre de faltes comeses per part del concessionari privat, observar que si n'hi ha alguna de greu. Segurament es pot rescindir la concessió unilateralment a causa d'aquest incompliment.

- El compliment del contracte, les inversions previstes, la qualitat de gestió...
- El responsable ha de tenir clar qui posarà al capdavant d'aquesta gestió, ha de tenir experiència.

Quant al debat de la tarifa i la taxa

L'aigua com a servei bàsic i segons la jurisprudència és una taxa, no una tarifa. La taxa és un tribut² i el que es recapta en nom d'aquest concepte ha de ser finalista, en contraprestació a la prestació de l'abastament d'aigua.

Quan l'abastament d'aigua es fa per alguna modalitat de gestió directa (empresa municipal), l'empresa municipal no factura el servei a l'Ajuntament i llavors no se'n paga l'IVA. Els abonats hauran de pagar l'IVA que correspongui pel subministrament d'aigua, però l'Ajuntament no paga un IVA per la prestació del servei. Aquest estalvi redueix el cost del servei i reverteix positivament en els ciutadans.

Malgrat això, el pagament de l'aigua es deriva cap a fórmules privades, preus privats, suposadament de lliure establiment. Això té dos efectes molt perversos:

1) Genera IVA, que paguen els ciutadans i s'ingressa al Tesoro-Hacienda-somos-todos, per tant, Hacienda no té gaire interès a evidenciar aquesta situació irregular.

2) L'Ajuntament directament —i els ciutadans indirectament— han de pagar el benefici de l'empresa concessionària —legítim en una economia de mercat— i, a banda, l'Ajuntament també procura obtenir-ne un benefici que és absolutament il·legal.

(A l'annex se'n dóna una explicació més detallada.)

---

² A l'Estat espanyol, les contribucions coactives dels ciutadans per mantenir les despeses públiques es denominen «tributs». De tributs n'hi ha de diversos tipus. Els més rellevants són les «taxes», a canvi d'un servei prestat o d'un ús del domini públic, i els «impostos», que graven diversos fets o situacions: la propietat d'una casa o un vehicle, el consum o la renda de treball. La taxa s'origina en un servei rebut pel ciutadà i es destina a cobrir les despeses d'aquest servei. L'impost grava una situació sense cap contraprestació, no és finalista, i es destina a les despeses generals de l'Administració pública.

Annex:

L'abastament d'aigua genera una relació a tres bandes: ajuntament-ciudadà-concessionari. En la mesura que aquestes relacions siguin ocultes, complexes, tèrboles, disfressades o alterades, es poden justificar i mantenir diversos privilegis, com per exemple que a Barcelona s'està realitzant el servei d'abastament d'aigua sense que mai s'hagi fet una concessió a una empresa privada.

L'Ajuntament ha de prestar obligatòriament el servei als ciutadans i, per això, n'ha de cobrar una taxa (T) no superior al cost (Ca) del servei: $T < Ca$. La diferència l'ha de suplir l'Ajuntament amb el seu pressupost a través d'altres ingressos (S):

$$Ca = T + S$$

Cost per a l'ajuntament = taxa dels ciutadans + subvenció de l'aigua

El cost per a l'Ajuntament pot ser diferent segons quin sigui el tipus de gestió. Sense més detall, aquest cost tindrà dos components: el cost real (Cr) i el benefici industrial (B). Si la gestió és directa, el benefici és nul ($B=0$):

$$Ca = Cr + B$$

gestió directa: $Ca = Cr$, ($B=0$)

Per tant, la gestió indirecta és més cara per als abonats, els quals han d'aportar el benefici de l'empresa concessionària.

En la mesura que l'ajuntament pretengui subvencionar al mínim l'aigua ($S = 0$), els abonats estaran pagant el benefici de l'empresa. En la mesura que el conjunt (benefici - subvenció) no sigui controlat per l'ajuntament, el concessionari pot emmascarar/alterar aquest element ($B - S$) sense visibilitat per a l'ajuntament i aquest n'acaba desconeixent el cost real (Cr).

La Llei d'hisendes locals permet, i preveu, que en cas de concessió, quan el concessionari (privat) obtingui un benefici legítim, l'ajuntament pugui participar d'aquest benefici a través de la figura del «cànon». En el cas de l'aigua això no es pot fer, entre altres raons perquè l'ajuntament ha de subvencionar l'aigua i no rebre'n un benefici. La llei ho impedeix però cal lligar bé la llei per posar-ho en evidència. Una lectura interes-

sada i parcial de la llei sembla legitimar aquest benefici de l'ajuntament. La connivència entre el concessionari i l'ajuntament fa la resta. El concessionari n'obté un benefici legítim, però en genera un d'il·legítim a l'ajuntament i l'ajuntament agraeix aquest ingrés addicional quan hauria d'estar fent una subvenció. Això permet la pervivència d'aquesta situació absolutament irregular i cara per al ciutadà que:

i. No està beneficiant-se d'una reducció (ni que sigui ajustada a zero) en el que paga per l'aigua.

ii. Ha de pagar el benefici (legítim) del concessionari, que podria estalviar-se amb una gestió directa.

iii. Ha de pagar el benefici il·legítim (cànon) que ingressa l'ajuntament.

iv. Ha de pagar el benefici emmascarat³ que també acaba ingressant el concessionari.

Només d'aquesta manera es pot explicar⁴ la construcció de la torre Agbar a Barcelona o els suculents sous en els consells d'administració...

---

3 Hi ha moltes modalitats. Una d'elles són els sous suculents que ingressen els directius d'aquestes empreses, uns directius que sovint provenen del sector públic. Per tant, ells, quan estan al sector públic, són els primers interessats a mantenir aquesta situació (cas Francesc Baltasar i Imma Mayol a Agbar, que ja han estat acomiadats).

4 No sé si es pot parlar realment d'inversions a Llatinoamèrica. Més aviat em sembla una inversió del colonitzador a la colònia amb un únic objectiu: aconseguir un molt més elevat benefici privat que no el que aconseguiria aquí. Les inversions a Llatinoamèrica no es fan pensant en el benefici (social) dels autòctons. Si fos així, potser hi estaríem d'acord.

